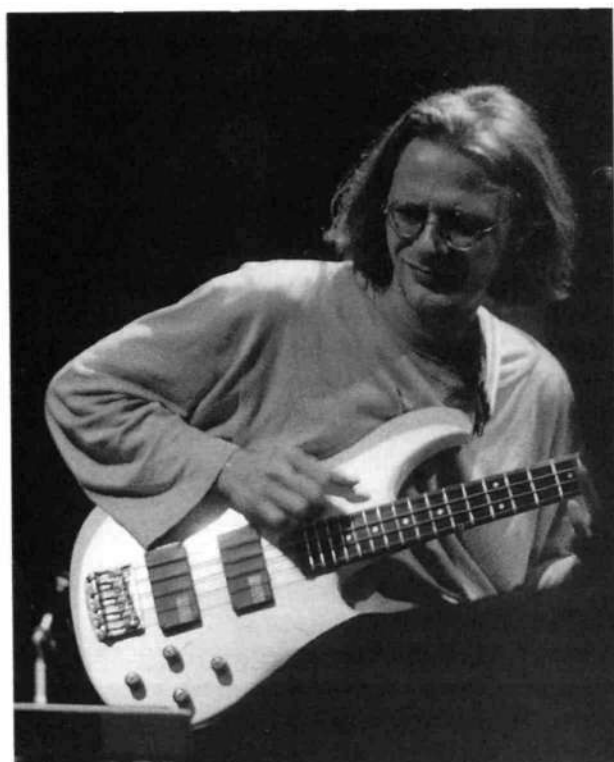

ALEŠ ČAR

ALEŠ ČAR

Kri ni voda!

Govori se.

“Govori se ... vse mogoče se govori po mestu, kaj da si počel tam doli na Siciliji v tistem taborišču ...” rečem.

Deda se mi zareži, razpre svoj sloviti žepni nož, s katerim se že ves čas igra, in mi z rezilom pleše nekaj centimetrov pred očmi. Na ročaju je fino graversko obdelana levja glava z razprtim gobcem, ki lepo leže v sredino dlani. Rezilo je iz odličnega jekla, prav nič zarjavelo, in zapira se v ročaj. Je širše od večine nožev tega tipa, proti koncu se krivulja ostro prelomi in zoži v špico. Prav na mestu preloma je edina mala skrhanina, ki je puščala sledi na izrezanih straneh v knjižnici in po obrazih.

“Govori se,” nadaljujem, “da si neke tipe predal Italijanom, fašistom, pobasal denar in dobil še mesto v četnem orkestru. Onadva pa na mestu šus v glavo.” Počakam. “Tako se govori.”

Deda prižge nov čik, povleče globoko v rakasta pljuča, spet vzame nož z mize in mi ga nasloni na glavo. Kovina je topla, kot bi jo pravkar izvlekel iz telesa.

“S tem nožem je rezal kose mesa na pohodih in odpiral pisma iz Pariza ...” začne znano zgodbo od začetka.

“... in prišel v Idrijo in prespal pri neki babi – vem ...”

“... pri pasji kraljici ...” Pritisne z nožem in mi zareže do kosti. “Nekaj mesecev jo je vlačil s sabo, potem pa jo je pustil na Dunaju ...”

“... kjer je živela v neki podrtiji s sto potepuški psi, vem ...”

“... nimaš ti pojma! Napoleon je ta nož ...” S sunkom mi glavo zabije nazaj praktično do hrbta. Predpostavljam, da bi mi moral zlomiti vrat, no, vsekakor mi predre lobanjo. Rezilo čutim v možganih. Drsa skozi neoživčeno materijo. Tako nekako.

“... pozabil pri ženski,” nož potisne še kak centimeter naprej, “... ženski ga je ukradel moj deda,” še pol centimetra, “... jaz dedu, ti, pankrt, pa meni ...” ga

zabi je do ročaja v mojo glavo. Dejansko ne boli. Nič. "In ti ga daš neki babi ... kar neki ..."

Gledava se nekaj časa in v tem mi, eto, postaja jasno, da verjetno sanjam. Preprosto: deda je mrtev svojih petnajst let, jaz pa dremam na kavču pred prižgano televizijo – šum za trenutek vdre na to stran, vendar me ima deda nasajenega na nož in me z lahkoto zadrži.

"Kaj zdaj švercaš?" ga droznem.

Nož sunkovito izvleče iz glave in ga vrže pred mano na mizo. Na njem niti kaplje krvi. Dvigne se in obstane na robu teme ali česa.

"Napiši, da je bil Napoleonov."

Tema.

Luč.

Dnevna soba. Televizija.

Sedem. Prižgem cigareto in buljim v slike črno-belega filma na ekranu. Doseže me mletje računalnika iz sosednje sobe. Doseže me, da formatiram z virusi zasut disk. Doseže me, da sta Napoleon in moj sesuti računalnik povezana. Da geni kot kaki črvi rijejo v čas. Da je vse skupaj ena velikanska bula ne vem česa. Ta moment ne. In končno me doseže, da sem dremal dobrih deset minut, z dedom pa sva se menila vsaj uro in pol. Same znane stvari.

Dedova škatla.

Tam notri je – razen manjkajočega noža – vse po starem. V glavnem neuporabne drobnarije. Recimo zdrsana denarnica, iz katere mi nikoli ni dal nič, zarjavele škarjice za nohte, zlomljena očala za branje skupaj z zajetnim kupom izrezanih strani iz raznih knjig, izposojenih v knjižnici. Svoj čas sem iskal in tudi našel iztrgana mesta. Nekje na sredi strani gladki rez prekinja centimetr-ska scefiranina. Ded, knap brez šol in kot se govori, prekanjen in neusmiljen prasec, se je še posebej navduševal nad diferencialnim računom, večstopenjskimi enačbami in nekaterimi poglavji mehanike. Proti koncu življenja je iz abstraktne matematike vse bolj zahajal v praktične aplikacije. Švercal je čebulo, sladkor, solato in podobne drobnarije iz Italije in prodajal na malo po Idriji. Ob večerih je izpeljeval matematične formule, s katerimi je dokazoval državi, da mu plačuje premajhno penzijo.

Prav na dnu škatle leži dedov primerek Desetega brata. Prebral ga je vsako zimo zadnjih – reci in piši – trideset let življenja. Vse skupaj si predstavljam kot nekakšen čudaški ritual: pri vsakem branju je namreč prav s tem – Napoleonovim? – nožem izrezoval stavke in besede, ki so mu bili ob novem branju odveč. Knjiga je videti kot hudo načeto rešeto, še bolje, kot čudaški odblesk dedove glave.

V škatli so tudi oznake iz vseh dedovih uniform. Na sebi je imel fašistično, nacistično, ameriško in partizansko uniformo. V vseh vojskah je igral bas v

četnih orkestarih. Bilo mu je vseeno, pred katero zastavo stoji in katero himno igra. "Vsi so isti," je bil edini komentar na to temo.

Po letu 1945 se pojavi v partizanski uniformi v domačem kraju, z nožem v žepu in zajetnim kupom denarja v nogavicah. Okoli tega se govori. Veliko se govori in malo ve. Dejstvo je, da je z med vojno zasluženim denarjem temeljito renoviral staro rodbinsko hišo s konca 19. stoletja. V njej je prekupčeval, skladiščil in počel razne biznise še celih trideset let. Tudi o tem se veliko govori, razne stvari.

Rodbinska hiša.

Osem let po dedovi smrti se je zgodilo. Spomnim se, da je začel padati dež, ko se je na strehi hiše pojavil stric, totalno pijan. Nekaj je opletal in govoril s sabo, nato pa je začel najprej z nogami, nato pa z vsemi štirimi divje drobiti lesenitke, jih trgati in metati okoli hiše. Nisem še dobro dojel, kaj se dogaja, ko se je iz stene v prvem nadstropju pokadilo, odpadel je omet, nato pa je bratranec z nekaj sunki macole prebil zid. Koščki stene so leteli okoli hiše. Tolkel je toliko časa, da je lahko cel stopil v luknjo v zidu. Pijan, kajpada. On ali pa stric na strehi je zakričal, da ima vsega poln kufer, te bede, in da bo na tem mestu zrasla vila.

Danes je hiša za silo pokrpana. Od dveh nadstropij, kleti in podstrešja je uporabna le polovica prvega nadstropja. V dnevni sobi leži stric (dvakrat na dan se po strmi cesti spusti v mesto, zaokroži med svojimi šanki, do hiše v strmem bregu nad mestom ga pripelje raznašalec halo pizz). Bratranec, smetar, samski, že deset let ne pije več. Žveči pizze, kupuje računalnike in zbira tehniko, ki jo ljudje masovno mečejo v smeti. Stric včasih preživi noč pri ženski brez pigmenta, ki ji pravi Lulu, in zajejava sina, ker si ni sposoben najti ženske. In res je, da si želi pa prav in samo to. Žensko, namreč.

Družinski randi.

Pred tremi dnevi je bil pravzaprav še najbližje uspehu. Prišel je k meni na obisk v Ljubljano, uradno zaradi nekih kablov, pri kavi pa mi je povedal, da ima v bistvu randi. Z neko žensko si že kak mesec dni dopisujeta prek e-maila, in danes naj bi se srečala. Pogledal sem ga: v vijoličasti trenirki, rdeči bundi, s staro, doma spleteno kapo s cofom na glavi in v nekakšnih modro-rumenih, ob strani scefranih snežkah. Videti je bil enostavno fantastično. Vedel sem, da bi ponudbo, naj obleče moje kavbojke in plašč, zavrnil, zato sem molčal.

Bilo je neizbežno: na nasprotni strani Tromostovja, zakrit v množici, sem gledal "svojo kri" (ki ni voda!) pod zamišljenim poetom, kako čaka z rokami v žepu in v zlomljeni pozi na izbranko. Ženska sredi štiridesetih v črnem plašču

in škornjih, s kratko urejeno pričesko in make-upom, skratka okusno urejena štiridesetletna meščanka, je postopala na drugi strani ceste, kot da bi zamišljeno pogledovala v izložbo in vedno znova, z vse večjo nejevero, proti spomeniku. Osuplost in zgroženost na njenem obrazu sta rasli in rasli, brez konca in kraja. Po desetih minutah se je dobesedno pognala po ulici, seveda v nasprotno smer. Stekel sem za njo in za vogalom dobesedno treščil v njo. Stala je naslonjena na steno, z obrazom, naslonjenim v dlani. Spogledala sva se z nekaj centimetrov. Res obupana. Od moje krvi.

Nekaj sem moral reči. Vsaj, recimo, "oprostite", in odkorakati naprej.

"Oni tam pod Prešernom je moj bratranec ..." Menda ji je bilo še manj jasno. "Se zgodi," sem dodal. In: "Žal mi je."

Obrisala je solze. Vse, kar sem imel pri sebi, je bil nož. Vzel sem ga iz žepa in ga obračal v roki. Isti hip – prisežem, deda – sem se zavedel, da bo sranje.

"Vas lahko povabim na kavo?"

Previdno mi je povlekla nož iz roke in si ga ogledovala – izmenično z mojim obrazom in postavo – kot največja izvedenka. Tipala je zdrsano levjo glavo, pregledovala ročaj, s konico prsta rezilo, mehkobo odpiranja in zapiranja. Ko je bilo prepozno, sem izvedel, da dela v starinarnici in da je specializirana za kavne mlinčke in za žepne nože.

"Pravzaprav ste mi dolžni kavo ..." me je povlekla korak naprej. Naenkrat je bila zdrava. Izvedel sem, da nima sreče z moškimi, to danes pa je bil menda višek. Še nekaj drobnarij, nato pa, ali bi šel do nje.

Dva dneva pozneje, torej včeraj popoldne, sem dobil njen e-mail. Pa drugega in nato kmalu še tretjega. Trdi, da je tisto popoldne, ki sva ga preživela skupaj, spoznala, da je med nama nekaj več. Da naju nekaj povezuje. Trdi, da je bilo to usojeno. Da se nič, kar se zgodi, ne zgodi kar tako. Da ima vse svoj smisel. In tako naprej. No, usodnejši od njenih fatalnih izjav so bili virusi, s katerimi mi je zasula računalnik.

Virusi in geni.

Zgodbo o družini je naplavilo na mojo obalo skupaj z nekaj popravki in debelimi lažmi v prvoaprilski noči leta 2001 (Katjuška – vse najboljše!), ko sem po celodnevem in nočnem boju z virusi dvignil roke od sesutega sistema in pritisnil na ukaz za formatiranje diska.

Kaj še reči? Mogoče to, da imam občutek, da v tem trenutku pripadam družini bolj kot kdaj koli: doživljamo delirije, čakamo pod spomeniki in spet uporabljamo papir (tudi zunaj veceja).

V tem smislu nekaj šumi. Kot da se nekaj premika, kot da me nekaj določa. Pravzaprav me ima, da bi dvignil roke še s sebe. Naj me odnese (po možnosti v božjo mater!).